

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Quæstio XII. An ad humanas opes stabiliendas augendasq[ue], magnoperè
prosit erga Deum in rebus sacris esse liberalem?

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

QUÆSTIO XII.

*An ad humanas opes stabiliendas augendasque
magnoperè prosit erga Deum in rebus
sacris esse liberalem?*

Liberalis erga Deum sit, qui Deum erga
se voluerit esse liberalem. Nostrorum
ille bonorum minimè indigens, gaudet ta-
men, si ex illis, quæ nobis elargitus est, ali-
quid rependamus: non secus ac parens li-
berorum suorum donis lætatur, quamvis
propria, & jam antè gratuitò collata largian-
tur. Non ignorabat hæc Sapiens, qui hoc
nobis consilium provocandæ divinæ libera-
litate reliquit. *Honora, ait, Dominum de tua
substantia, & de primitiis omnium frugum
tuarum da ei, & implebuntur horrea tua sa-
turitate, & vino torcularia tua redunda-
bunt.* ^a En compendiosam ad divitias
viam, eamque, quod in usura rarum est, &
sibi, & Deo perquam honorificam. Da
Deo & dabitur tibi. Si inter homines illa lex
obtinere *dare & dabitur vobis*, ^b quantum
magis hæc Deum obligabit, qui se vinci
humana liberalitate nunquam patitur: cum
nec facultas illum deficiat, nec voluntas?
Ab inexhausto depromit bonorum fonte,

^a *Prov. 3. 9.* ^b *Luc. 6. 38.*

nec largiendo quicquam deperit. Magis ve-
 rò illud admirandum est, quod cum nec ac-
 cipiendo quicquam accedat, nostris tamen
 ille muneribus delectetur. Hoc solum mihi
 videtur agere, dum nos ad largiendum sibi
 provocat, ut reperiat titulum, quo nobis co-
 piosius largiatur; ideoque sapiens addit,
ut impleantur horrea tua saturitate. Quare
 hac in re maximè esse liberalem, & quando-
 que profusum convenit: Deus enim supe-
 rari se liberalitate hominum nequaquam
 patietur, qui ab hominibus, quibus benefe-
 ceris, tibi pollicetur, *mensuram bonam, &
 conferiam, & coagulatam, & supereffluentem
 dabunt in sinum vestrum* & cum abs se sui
 nominis gratia quæcunque deserentibus
 promittat *centuplum, & vitam æternam* &
 Quæ igitur socordia nostra est, si in manife-
 sto lucro ignavi torpemus? Hoc quidem,
 hac in arte ditescendi, quisque monendus
 est, ne hac sua erga Deum liberalitate, lu-
 crum spectet, quod acquiretur. Gratuitum
 esse debet, quod Dei munificentiam provo-
 cet. imò ut debitum supremo rerum Domi-
 no persolvendum est, cui mille nominibus
 ad hoc præstandum es obligatus. Is certè
 gratiam refundet pro debito, & profusione

tecum non ingrata decertabit. Unde Sal-
vianus e ad hæc verba *Honora Dominum
de tua substantia: Quam pius, inquit, & in-
dulgens Dominus Deus noster ! cum totum
suum sit, quod ab eo accipimus, nostrum esse di-
cit, ut demus ; ideo scilicet nostram appellans
proprietaem possessionis , ut major sit merces
operantis. Sed postea subjicit, ex Ecclesiasti-
co, f & redde debitum tuum. Hoc est dice-
re, inquit, si devotus es, da quasi tuum ; si in-
devotus, redde quasi non tuum. Ad opus san-
ctum, & hortatione invitari, & exactione
constringeris. Da, si vis: redde, si non vis.
Quidquid dederis multiplicato fenore re-
fundetur.*

Verum, utcunque res cesserit: si nihil
mercedis lucrique à Deo expectandum es-
set: Deum ex tua quippiam manu dignari
admittere atque inter illos censere amicos,
quibuscum sibi aliquam donorum partici-
pationem esse velit, hoc profectò magnæ est
benevolentiaæ erga te, magnæque felicita-
tis, atque etiam honoris à Deo præstiti ar-
gumentam. *beatius, enim est dare, quam
accipere. g* Unde Deus quodammodo, hic
sele tanquam minor, & indigus earum re-
rum

e *Massil. lib. 1. ad Ecclesiast. f Eccl. 4.
8. g 20. 35.*

rum, quas accipit, submittit homini tanquam ditiori ac feliciori. cum divinitatis quoddam signum sit, abundare in omnibus ac nullius egere. ut David ex hoc argumento Dominum suum Deum esse profiteatur. dixi, inquit, *Dominum meo, Deus es tu; quoniam bonorum meorum non eges* h Dare enim non est egentis, sed abundantis, & bona ab se possessa in alios effundentis. Quare & Nazianzenus de cura pauperum *i nihil,* ait, *adeo divinum habet homo, quam benefacere, esto calamitoso Deus.* Et Clemens Alex. *k Dei,* inquit, *imago est, homo benefaciens.* Vide quam gloriosum excelsumque in Deo donum imiteris. Nihil in sua ipse natura magis habet admirandum, quam liberalissimam communicationem sui. Deus Pater suam naturam largiendo filio tribuit, Pater filiusque pari liberalitate in Spiritum S. transfundunt, æterna Sapientia hominibus sese liberandis impendens in carne spectatur, in præsepio se nobis infantem, in cruce morientem, in Eucharistia totum nobis hominē Deumque largitur. An non in contemplatione, tam profusæ in nos divinitatis meritò obstupescas, anxiusque cum Da-

F 3

vid

h *Psal. 19, 2. i Orat. 16. k l. 2. Strom, cap. 9.*

vid quæras: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?* Ipsa vides elementa Dei nutu ad tuum obsequium inclinata, terram animalia & fruges, aquam pisces, aerē volucres, cælum subministrare sidera: nihil esse, nec supremum quidem in cœlis Deum, quin se totum tibi impendere videatur, & dubitabis hunc *de tua*, quam tibi beneficè suppeditavit *honorare substantia*? quis potest, aut nobilior esse divitiarum usus, aut tibi gloriosior? Hic ipse opum tuarum fructus, siquidem expectari alius non posset, talis tantusque est, quo te Deo largitorem constituis, ut major optabiliorque homini obvenire non possit. Immense cujusdam gloriæ præconium est: *Homo benefactor Dei.*

Deinde, cum hunc suum esse honorem interpretetur Deus, ideoque sapiens moneat *honora Deum de tua substantia*: quomodo poteris in rem digniorem opes tuas impendere? magnificis alii has opes impendant epulis, amicos sibi concilient, se familiamque suam splendido apparatu luxuque extollant, duraturas ad multa secula aulas basilicasque moliantur, præsentis futuri que ævi honorem comparent, posteros ac nepotes ditent. *Levia, peritura, inania sunt uni-*

universa ; solum quidquid divini nominis
 gloriæ tribueris , stabit in æternum. Apicii
 mensæ, Heliogabali luxus, Neronis domus,
 Theatrum Pompei, Thermæ Diocletiani,
 mausolæa Regum ac Cæsarum , quid nisi
 vana sunt nomina, & posteritatis , ad hanc
 profusionis insaniam ridentis, ludibria. Ja-
 cet quoque Salomonis templum , jacet
 templi & sacrificiorum apparatus ; at honor
 Deo præstitus , opes illis impensæ, nullius
 ævi memoria, aut ingrati animi detestatio-
 ne sepelientur. Quo igitur potius opes à
 Deo acceptas convertas , quam ad obse-
 quium illius, qui te condidit, qui te gloria &
 honore coronavit , & largitus universa , con-
 stituit super omnia opera manuum suarum ?
 Non ignorabat hæc Rex David , ingentes
 pro templo opes Deo offerens, dum inquit,
 quis ego, & quis populus meus, & ut possimus
 hac tibi universa promittere? tua sunt omnia,
 & qua de manu tua accepimus, dedimus tibi.
 Si enim, ut Salviani verbis utar, in omnia
 omnibus Deus tribuit, nemini dubium est,
 quod ea, qua Dei dono accepimus, ad Dei cul-
 tum referre debeamus, & in ejus opere consu-
 mere , qua de ejusdem sumpsimus largitate.
 Hoc enim est agnoscere munus Dei, & divinis

F 7

bens-

I Paral 29. 14. in loc. supra cit.

beneficiis bene uti, ut datis suis illum honores, à quo data ipsa acceperis. Nihil omnino est quod Deum ad largiendas tibi opes, aut induxit unquam, aut incitare magis possit, quam honor ipsius & gloria. Propter hanc coelum terramque, propter hanc te ipsum, propter hanc opes condidit universas. Omnia creata Deus bona, etiam se ipsum largitur homini Deus, impenditque creaturae bonum increatum: verum suam sibi hinc soli vindicat gloriam, quam nulli vult creaturae communicatam. *gloriam, inquit, meam alteri non dabo, n* Hæc messis omnium divinorum est operum, hunc solum ex omnibus fructum Deus colligit. O felicem illum igitur divitem, qui hanc suis voluerit opibus amplificatam; infelicem ac melius nunquam natum, qui illam neglexerit. *Honora Dominum de tua substantia.*

Denique cum cujusque opum possessoris sit, nisi agat improvidè, opes resque suas quam tutissimo collocare loco, ubi minime pereant, & in quavis illas necessitate repetere liceat: quis obsecro tutior, copiosiorque ad refundendum, etiam cum fenore, locus esse poterit, sinu Dei? Sunt qui existimant

mant apud amicos tutissimè opes colloca-
ri, de quo argumento ita philosophatur Se-
neca, ut deficiente licet amicorum gratitu-
dine, tamen in hos rectè conferri opes pu-
tet, quod beneficium nunquam pereat. *Be-
neficium*, ait, *eripi non potest, non enim res, sed
actio est.* o Quam sententiam M. Antonius
apud Rabirium Poetam secutus est, cum
spoliatus jam dejectusque spe ac fortuna o-
mni exclamaret: *Hoc habeo quodcumque de-
di.* Cui Martialis suffragatur dum canit:
Extra fortunam est quidquid donatur amicis.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Quod si itaque bene custoditæ opes cen-
seantur, quæ in sinu amicorum vel paupe-
rum reconditæ sunt, & perire nequeant be-
neficium perennante, manifestum est, neque
potiorem te habere Deo amicum, qui tam
innumeris benevolentia signis complexus
est hactenus; neque potentiolem, qui quod
quantumque vult, potest reddere; neque
liberaliorem, qui nullis se patitur donis su-
perari: neque fideliorem, qui in necessitate
nunquam compertus est amicis defuisse:
neque magis memorem, qui beneficium in
se collatum sua in mente vult esse sempiter-
num.

F 5

Postremò

o Lib. 1. benef.

Postremò sola spes, quam in Deo, transfatis ad illum opibus, collocas, longè certior illa est, quàm quæ in opibus apud te relictis collocatur; ut si Deus nihil bonorum in te refunderet: ditior tamen creditis Deo opibus, quàm tibi servatis futurus esses. Nullus enim omnino casus traditas Deo opes potest extorquere: quas tibi eripere possunt ex arca quam plurimi, quot bello, furtis, igne, casuue alio spoliantur bonis, momento ex divitibus pauperes, ex felicibus miseri ac desperati, qui collocatas apud Deum opes spe freti perpetua, obtinerent. Custos Deus certissimus est. Noverat hoc Apostolus gentium, idèoque Timotheum hortatus est, *Præcipe divitibus hujus seculi non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat n. bis omnibus abundè ad fruendum.* p Ad hoc Apostoli præceptum inclinavit aurem Lusitanus mercator Petrus Vellejus, ad quem Machabæus apud Sinas latrunculis, extra domum, ludentem S. FRANCISCUS XAVERIUS (ut in vita est q) accessit, & in piam causam erogandam à se pecuniam orat. Vellejus, quanquam importuno sibi tempore loco-

p n Timot. 6. 17. q Tursel. l. 5. c. 3. & in actis canoniz.

locoque instantem, Xaverium non repulit, sed porrecta ad arcam clave, jubet inde, quantum vellet, depromere. Xaverius trecentis hinc sumptis aureis, clavem refert, monetque quantum à se acceptum pecuniæ fuerit. Tum Velleius. Parcè nimium, mi Pater, sumpstisti. Erant in illis triginta aureorum millia, hæc inter nos summa dividenda erat, dimidiumque assumendum tibi. Ita enim clave oblatâ cupiebam. Sensit vir sanctus Velleium syncero hæc liberalique erga Deum animo prolocutum, ideòque divinæ retributionis, etiam hac in vitâ, certus: *audi, ait, mi Velleie, quandoquidem eâ profusione erga Deum uteris, certò tibi persuasum habe, nihil tibi in vita unquam, inter extrema quoque pericula defutarum: pratereaque, supremum vita diem tempori tibi prænuntiandum; ne imparatus hinc abeas.* In neutro hæc fefellit promissio. Nam neque inter gravissimos deinde fortunæ casus quicquam unquam Velleio defuit, quamquam profusissimæ in pauperes & res divinas liberalitatis fuerit: neque mortis tempus, jam in senio, sed vigoris etiamnum pleno, cognitum fefellit. Etenim ille, cum nulla morbi mortisque vestigia adessent, divinitus tempus horamque sui abitus intel-

ligens:

ligens: rem domi familiarem inter suos & pauperes partitus, funebria in templo jubet apparari, invitatisque ac salutatis ultimū amicis, ipse sese in parato ad hoc feretro componit, adductoque velut ad somnum tapete, cum plerique bonū senem delirare crederent, sacrum Missæ officium peragitur; sub cuius finem dum, *requiescant in pace*, concinitur, accurrunt famuli, reducto tapete, velut scena jam peracta, erecturi dominum, & jam illum expirasse, atque ad depositos in cælo thesauros abiisse deprehendunt. Tanto cum fœnore rependit Deus, sibi opportunè credita. Expertus eandem Dei etiam hac in vita munificentiam est Cosmus Medices magnus Hetruriæ Dux ut Mediceæ familiæ fert historia. Ille enim cum jam supra quinque auri milliones partim in egenos, partim in ædificia, eaque præcipuè sacra impendisset. denique excussis rationum fasciculis ærarioque inspecto hanc prænuntiavit sententiam: *se quantalibet numerum suorum profusione, tam in egenos, quàm in loca sacra, id obtinere non potuisse, ut inter debitores suos Deum numeraret.* r Experientia vir tantus discebat, plura Deum in opibus refundere, quam ipse tanta libe-

x Histor. illustr. Mediceor. vinit an. 1440.

liberalitate in Deum profunderet. Non servari tantum, verum & cumulari certissimo fenore illas, quæ divinæ custodiæ traduntur divitiæ. Sed quod illustrius exemplum quam ex S. nobis literis de Salomone potest suppeditari, qui in regium Israelis solium post Davidem subrogatus, nihil antiquius habuit, quàm singulari liberalitate suam erga Deum gratitudinem testari. *abiit enim cum universa multitudine in Gabaon ubi erat tabernaculum federis Dei & obtulit in illo mille hostias.* a Neque illiberalis erga tam munificum veneratorem sui Deus fuit, Nam *apparuit illi Deus dicens postula à me quod vult, ut dem tibi.*

Mira res quod tanta Deus profusione ad vota ac desideria universa humani cordis implenda, provocari potuit. Si volueris opes omnes, quas immensa cupiditate habendi complecti poteris, has consequeris; si gloriam quantam nemo in terris Regum assecutus est, tenebis: si voluptates etiam quibus ullus unquam hominum affluere visus est, copiosè affundentur. Si inimicorum desideres ultionem; sub pedibus illos tuis habiturus es: si Nestoris aut Mathusalem annos vitæ petiturus es, & hos indul-

F 7

gebo

a 2. Paral. 1.

gebo. Verbo postula quod vis, ut dem tibi. Salomon tamen cum piè prudenterque his omnibus præteritis, Sapientiam Rege magno dignam à Deo postulasset: audire meritus est. *Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti divitias, & substantiam, & gloriam, neque animas eorum qui te oderant; sed nec dies vita plurimos: petisti autem sapientiam, & scientiam, ut judicare possis populum meum, super quem constitui te Regem: Sapientia & scientia data sunt tibi: divitias autem, & substantiam, & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in Regibus, nec ante te, nec post te fuerit similis tibi.* En quantilla liberalitate Salomon tantam erga se Dei liberalitatem provocavit.

Illi veteris legis celeberrimo Regi, unum lubet novæ legis Imperatorem longè nobilissimum adjungere Constantinum Magnum, qui mihi liberalitate quadam cum Deo certasse videtur; ut quanto ille profusus largiretur, tantò hic copiosius refundere. Quod Catholica Romana Ecclesia, tantâ potestate evecta sit, ut præter hierarchiæ eminentiam Regum exæquet opulentiam (sine qua difficulter hisce seculis adversus Turcæ & hæreticorum vim consistere-
ret)

ret) hoc Constanti potissimum munificen-
 tiæ tribuendum est. Quemadmodum in
e. Constantinus Dist. 99. His verbis testatum
 reliquit. *Vtile iudicamus, cum omnibus Sa-*
trapis nostris, & universo Senatu, & cuncto
populo Romano imperio subjacenti; ut sicut B.
Petrus in terris vicarius filii Dei videtur esse
constitutus; ita & Pontifices principatus po-
testatem amplius, quam terrena imperialis
nostra serenitatis mansuetudo habere vido-
tur, concessam à nobis nostrorum imperio obti-
neant. Quam imperii secularis possessio-
 nem, tam longo seculorum consensu usque
 que hætenus nunquam interrupto proba-
 tam, mirum est hujus temporis hetero-
 doxos velle infringere. Sensit constantinus,
 ubi primum ad Christiana sacra, per bap-
 tismum à lepra corporis animique purgatus
 transisset: non minus opes regnumque,
 quam sanitatem ac vitam sibi à Deo liberali
 manu donata esse; neque aliter sese,
 nisi hæc ipsa pari in Deum liberalitate re-
 fundendo, aut gratum esse posse, aut suam
 ex arbitrio Divino suspensam felicitatem
 hujus alteriusque vitæ firmare. Ergo ipse, ac
 pientissima illius Mater Helena, tanquam
 ad hoc solum nacti opes essent, ut honora-
 rent Deum de sua substantia, toto suo im-
 perio

perio diversas erexerunt Deo Ecclesias, quæ præter orientem occidentalis nostra Europa, hodiecum cum admiratione antiquæ pietatis veneratur. Sola Dicecesis nostra Colonienfis plura ad Aram fluviolum templa, alia in Crucis & clavorum formam, excitavit; alia SS. Mauritio Thebæisque consecravit: ut à frequentibus aris fluvium hunc, obrincum quondam dictum, traxisse nomen memorent. Sed quantæ nobilitatis Basilicæ ad Rhenum nostrum ab eadem Helena surrexerunt! Bonnæ SS. Cassii & Florentii, Coloniae S. Gereonis, Cæsaris Insulæ S. Gregorii, Xantis S. Victoris, Calcaricæ ædes parochialis: aliæ alibi: ut S. Paulinis in quadam ad Severum Epistola dicat: *ipsa patefactis ad opera sancta thesauris, tota usæ est fisco.* ^{us} & alius non nemo de eadem pronuntiet *Agrippina Mater Castrorum, dicta est, Helena templorum.* Num iccirco Constantinus, aut ipsa, unquam egere visa est? num ob imperii occidentalis sedem ad Pontificem translata sibi suisque successoribus imperium accidere compertus est? Et opes certè & imperium auxit; ut cum ante uni Maxentio Italiae tyranno par, nisi ope cœlitus oblata, non esset, reliquis deinde domi

^{us} Epist. 11.

domi forisque metuendus, Licinium tyrannum alterum diversis præliis frangeret, Sarmatas Gothosque prævio crucis vexillo gloriosus victor subigeret, & amplissima nominis imperiique gloria, sedem regni Byzantium transtulerit, postquam veteri urbe diruta, novam illic Romam suo nomine Constantinopolim dictam, excitasset.

Hic per recentia ac nostræ etiam memoriæ exempla excurrerem, Austriacamque in Germania & Hispania familiam, Borboniam Valensiamque in Gallia, Jagellonicam Bathoreamque in Polonia, hac potissimum erga Deum liberalitate opes suas potentiamque amplificasse demonstrarem, nisi in re compertissima versarer, quæque a summis Europæ Principibus ad postremum usque, suis exemplis constaret. Hoc de Philippo II. Hispaniarum Rege memoratu dignum paucis accenseo concludoque Gravissimum illi ab Anglis Gallisque, armorum conspiratione junctis, bellum incumberebat, viribus ille impar, ad Deum sibi confugiendum esse censuit. Quocirca die S. Laurentii, quo decretoria imminebat pugna ad Sancti illius memoriam Deo illustre monasterium excitandum promisit, Obtinuitque

nitque tam raram ab Henrico II. Galliar.
 Rege ad S. Quintinum victoriam, ut attritis
 ille profus viribus nil deinde egregium au-
 fus sit. Philippus igitur, qui tam præsens
 cælitum auxilium expertus esset, non minus
 in exequendo munificus, quam promitten-
 do liberalis, apud Escurios monasterium
 veluti quadruplicatum (Escuriale à loco di-
 ctum) D. Laurentio excitavit; cum palatio
 regio tam amplo, ut aulis suis, atriis, porti-
 cibus, conclavibusque quatuor Regum ha-
 bitationi sufficiat, & intra septa fontes qua-
 draginta facile recenseat. Academia hic in-
 signis est, in qua omnium facultatum disci-
 plinae traduntur, bibliothecamque regiam
 conjunctam habet, quæ sua latitudine pedes
 32. longitudine 185. complectitur. Monaste-
 rii latera, quæ quatuor angulis absolvun-
 tur, ad passus 224. excurrunt. Omnia ex
 variegato marmore, crystallo, jaspide aliis-
 que pretiosis lapidibus fabricata sunt; ita
 ut jure omnium orbis miraculorum, hoc in
 ædificiis princeps, gloriosumque maximè,
 videri possit? x Neque hæc liberalitas, Deo
 præcipuè ejusque honori impensa, quan-
 tumcunque opum absumpserit, quicquam
 Philippi rebus detrudere visa est, cum fenoe
 re centuplicato, ex India, Lusitania aliisque
 x *Ortelius in Cosmogr.* regnis,

regnis, ita opes affluerint, ut potentissimis deinde Europæ Asiæque Regibus Hispanos fecerit metuendos. *Honora itaque Dominum de tua substantia, & implebuntur horrea tua.*

QUÆSTIO XIII.

An non Minori longè emolumento opes in cæstis custodiantur, quam in homines, etiam indignos, Dei nomine profundantur?

Philosophorum antesignanus Aristoteles pronuntiaturus de homine verè divite sententiam: *Divitem esse, inquit, magis in utendo, quam possidendo consistit.* x Neque sua opinione falsus est, nam si in sola possessione auri divitū sit felicitas, diti orcanis, qui auro defosso incubaret custos suo esset habendus Domino, cum multò illud possideret propius. Jam asinum deportatorem thesauri, quis esse censeat verè divitem? Xenophontis de Cyro hic juvat recitare sententiam. *Non eos, inquit, y qui plurimas pecunias possident & custodiunt, felices duco: nam hoc pacto qui muros custodiunt felicissimi forent, quippe qui omnia que sunt in urbibus custodiunt; sed qui parare quamplurimas*

x 1. Rhet. c. 5. y Xenoph. l. 8.